

A szocializmus építésének

mindennapi munkájában felelősségteljes feladat hárul a karikatúra művészeire is: a harcos, művészi karikatúra segít eltakarítani a régi világ maradványait, segíti a szocializmus külső és belső ellenségei ellen vívó harcunkat. A nevetés is fegyver az osztályharcban — mondta Gorkij. A karikatúra valóban kitűnő eszköze az ellenséget nevetéssé és gyűlöletessé tevő politikai felvilágosító munkának. Ez magyarázza meg azt a nagy érdeklődést, amellyel dolgozóink a harmadik magyar karikatúrákiállítást kísérik, ez az oka annak, hogy párunk és kormányunk komoly eszmei és anyagi támogatásban részesíti karikatúraművészetünket, hogy az minél magasabb fokon tölthesse be fontos feladatát.

A Nemzeti Szalon termeiben megnyílt harmadik magyar karikatúra-kiállítás azt bizonyítja, hogy karikatúra-rajzolóink komoly sikereket értek el: politikai látásukban, művészi kifejezőeszközeikben sokat haladtak előre. Ebben segítségükre volt a nagy multra visszatekintő harcos, szovjet karikatúra és a népi demokráciák (elsősorban a Román Népköztársaság) karikatúristáinak művészelete is. A kiállítás zömét a külpolitikai vonatkozású, a nemzetközi békeharcot ábrázoló rajzok alkotják. A kiállított anyag legsikerültebb munkái azok, amelyek egyszerű formai eszközökkel valóságos típusok ábrázolásával, könnyen felfekinthetően, csattanósan fejtik ki mondanivalóikat.

Ebből a szempontból igen sikerültek *Mész István* karikatúrái. Így például „*Tamaszpontok*” című munkája szemléletes képet ad arról, hogyan yögnek és rogyadoznak az amerikai imperializmus nyomászó súlya alatt az aját szövetségei. A jellegzetes mozzanatok kifejező megrajzolásával éri el *Samu bácsi spórol* című rajza nevetető és meggyőző hatását: az „ifjabb” rabló (az amerikai imperializmus), úgy takarékoskodik, hogy John Bull hasán huzza össze a nadrágszíjt. Érdekes összehasonlító formában a számot *Kalász Tibor* (Kaján) az „*Ujant Szerződésben való részvétel varázslatos*” hatásáról, aminek eredményeképpen például Törökországban áromszorannyi a koldus, mint annakötte volt.

Mások a különböző összefüggések megmutatásával szellemen bogozzák a amerikai nagytöke „rejtett” szándékait és kapcsolatát. Ilyen például *Egri László* „*Amerika Hangja*” című rajza, amely megmutatja az amerikai rádió azug híreinek, kacsáinak dolláreredetét. *Egri* karikatúrája jó példája az

Budapestre vonatkozó ujságcikkek		Osztályozás
<i>Vincze Gergely</i>		408
A harmadik magyar karikatúrákiállítás		<i>Nemzeti Szalon</i>
Forrás: <i>Képek és Jelek</i>		Idő: "1951" 9
		Személy:
		Helyszám:
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)
	<i>1951. XI. 2.</i>	(Oldal)

egyszerű, magvas ábrázolásnak. (Elentétben ugyancsak *Egri* egy formalista építész ábrázoló, túlbonyolult rajzával, amelynél ki kell „nyomozni” a mondanivalót.) *Vasvári Anna* „*Felülről jön az áldás*” című karikatúrája megrajzolja az „áldást” oszító kezeknek azt a lépését, amely az amerikai nagytöktől a Vatikánon és Grószon keresztül a gyilkos pálosszerzetesig, Vezér-Vizer Ferencig vezet. A béketábor erejéről ad meggyőző képet *Szilágyi Jolán* „*A béke erői győznek*”, s *Ruszkai György* „*A béke erősebb*” című rajzaikkal.

Előrehaladásunknak azonban nemcsak olyan külső ellenségei vannak, mint Trumanék, Churchillék, Titóék stb., hanem olyan belső ellenségei is, mint a kulákok, a klerikális reakciószok. Akadályozzák munkánkat a bürokraták, a törteitők, a naplopók is. A kiállítás azt mutatja, hogy karikatúraművészeink még nem fordítanak kellő figyelmet a belső ellenség leleplezésére, bár jónéhány kezdeményezés ezen a területen is művészeink fejlődéséről tanuskodik. A simamodori és „kellemes” külső mögött rejtőző elenség típusát jól fogalmazta meg *Swott Lajos* „*Mayer Kázmér nyájas köszöntései*” című rajzsorozatában. Rendkívül mulattató, de egyben kíméletlenül maróerejű is *Zorád Ernő* „*Jampi-tánc*” című rajza. *Vasvári Anna* jó úton halad a realista karikatúra felé, amikor megkísérik, hogy meghatározását adja a kispolgári maradványokat megszemélyesítő egy-egy típusnak. Különösen találó az „*Entellek-*

tűel” című rajzban az öntelt tudálékos-ságot ábrázoló arckifejezés és kézmozdulat. Az utóbb felsorolt három művész munkáit azért is ki kell emelni, mert mindennapi életünkben megfigyelhet és valóságos típusokat igyekeznek ábrázolni. Az ilyen rajz azonban kevés. Különösen kevés a klerikális reakció ellen harcoló karikatúra. Ezen a téren is bátrabb, kezdeményezőbb alkotómunkára van szükség.

Alig foglalkozik a kiállítás a termeléssel, az üzemek életével, annak humorával, pedig az ilyen tárgyú karikatúrákat a dolgozók nagyon várják, hiszen mindennapi életükhöz ez van legközelebb. A karikatúra nagy hatását e területen nagyon jól lehet felhasználni. Ezt mutatja *Szegő Gizzi* (Gisi) „*Hét kérdés Lógós Lálához*” című rajzsorozata is, amely tükört tart azok elé, akik nem a munkában járnak elől, hanem a munkakerü-

lésben. *Szegő Gizzi*nek típusalkotó ábrázolását azonban még gazdagítania kell.

Helyes, hogy karikatúrarajzolóink nagy gondot fordítanak az antiimperialista agitációra, de szegényebb teszik művészetüket és a nézőket is, ha nem foglalkoznak eleget mindennapi életünk humorával, vidámságával és örömeivel. Hosszan sorolhatnánk azokat az új területeket, amelyekkel felszabadult életünk gazdagabb és örömtelibb lett s amelyeknek népszerűsítése is a karikatúra egyik fontos feladata lenne. Ezen a téren ritka még az olyan kezdeményezés, mint például *Hegedűs István* a „*Jampec és az MHK*” című ötletes rajza.

A kiállításnak egyik fontos eredménye, hogy karikatúraművészeink eszmei-politikai megerősödéséről ad számot. Mégis fel kell hívunk a figyelmet egy-két ilyen vonatkozású fogvátékosra. *Toncz Tibor* a „*Szovjet film*” című rajzán az imperializmust és a kapitalizmust két alak (egy katona és egy tökés) személyesíti meg, akik egymással beszélgetnek. Ez a beállítás azt az eszmei tévedést terjeszti, mintha a mai kapitalizmus és az imperializmus egymás mellett, egymástól külön létező két dolog lenne.

A formai kifejezés terén is tapasztalhatók még komoly fogyatékoságok. Kialakultak bizonyos egyezményes típusok, sémák, például a kulák a reakciós, a bürokrata stb. ábrázolására. A jelenlegi kutakábrázolások azt a hitet terjesztik: a kulák lényege és egyetlen ismertetőjele az hogy kövér, nagybajuszú, sörtehajú, visszataszító arcú, stb. (Az ilyen fel-fogás szélső esete *Kallus László* kulákábrázolása.) Egy másik veszély a témától független, öncélú játék a

bábuserű alakocskákkal, vagy a túl szép színekkel; a karikatúra azonban olyanná lesz, mint az életlen díszkard: nem lehet vele harcolni. Ez az eléggé általános jelenség élesen mutatkozik meg *Kassovics Félix*nél (Kassó) és *Sándor Károlynál*. Amíg *Sándor* „*Az istennek se megy*” című rajzában a mesészerű színesség támogatja a mondanivalót, Truman-ábrázolásaiban tompítja a kifejezés élet *Kassó* rajzaiban egyöntetűen a bábuserű emberalakokat használja. Ez ki-

vételes indokolt volt a „*Nyugateurópai térkép*” című szellemes rajzában, ha arra gondolunk, hogy ebben az esetben az emberi alakok mint „*térképjelek*” szerepeinek, tehát csak „*jelez*” velük. De mi indokolja például a Francót ábrázoló harcias feliratú és című karikatúráján, hogy finom színekkel kifestett játékházcskák közt „*kedves kis figuraként*” rajzoljon meg egy fasiszta hőhért?

Azoknál a karikatúráknál vagy újságrajzoknál, amelyek meghatározott, élő személyeket: sztáhanovistákat, művészeket, békeharcosokat ábrázolnak, gyakori a jellegtelen, sematikus, formaszegény rajz. Az elevenen ábrázolt ellenséges figurákkal szemben nincs erejük az ilyen élettelen alakoknak.

A felsorolt hiányosságok egy eredőre mutatnak: karikatúraművészeink még mindig nem járnak eléggé nyitott szemmel az életben. Ahhoz, hogy eddig elért komoly eredményeiket továbbfejlesszék és művészetüket a békeharc szolgálatában még élesebb fegyverre tethessék, szükséges, hogy szakmai, rajzolóit tudásuk fejlesztése mellett elmélyültebben tanulmányozzák mindennapi életünket, hogy minél kifejezőbb, minél hitesebb típusokat alkossanak.

Vincze Gergely